

Csendbe fordult Némaság

Tertullianus: „a mártírok vége az egyház magja”

A film története arról szól, hogy két fiatal jezsuita szerzetes tudomást szerez arról, hogy tanítójuk Japánban hittagadást tett és elhagyta az egyházat. A két atya lehetetlent nem ismerve a XVI. században Portugáliából Japánba utazik, hogy utánajárjanak igaz-e a hír, amit kaptak. Amikor megérkeznek Japánra pont a keresztény-nyúlódzések tetőfokán jár. A két pap azzal szembesül, hogy nem csak egykori mentorukat kell felkutatniuk, hanem a hívők lelkét is gondozniuk kell. De sikerrel járnak-e? Vagy szembe kell nézniük a legnagyobb félelemmel, Isten hallgatásával. Endo Shuzaku regényéből az Oscar-díjas Martin Scorsese rendezett egy páratlan filmet.

A film genezise

Minden 1988-ban kezdődött New Yorkban. A rendező épp befejezte egyik leghíresebb és sok botrányt kavarró filmjét, a Nikos Kazantzakis regényén alapuló Jézus utolsó megkísértését. Sok konzervatív keresztény csoport hirdetet bojkottot és a legtöbb filmszínház nem tűzte műsorára a filmet. Paul Moore Jr. episzkopális püspök megértette, hogy a rendezőt milyen belső kétségek gyötrik. Így egy magán vacsorán Moore odaadott egy könyvet Scorsese-nak ez volt Endo Shuzaku regénye, a Némaság.

Scorsese Kurosawa Akira kérésére elvállalta Van Gogh szerepét a japán rendező Álmodók című filmjében, ekkor olvasta el a könyvet egy shinkansenen töltött vonatút alatt, miközben a forgatás helyszínére utazott. Már ekkor megfogalmazódott benne, hogy ebből a történetből neki filmet kell készítenie. Szeme előtt egy olyan pap lebegett, mint amilyet Roberto Rossellini Róma, nyílt város című filmjében látott. Végül 1989 augusztusában jutott el odáig, hogy megvásárolja a jogokat.

Türelem

A problémák csak innen kezdődtek. A könyv filmes jogai egy olasz üzletembernél Vittorio Cecchi Gorinál voltak. Gorit viszont nem érdekelte a filmzés, inkább politikusnak állt, majd behatóbban kezdte el vizsgálni az olasz büntetőintézmények világát, ahol hosszú évekig személyesen is gyűjtötte az információkat.

Amíg nem volt más elfoglaltsága, Gori 250 ezer dollárt fizetett Jay Cocks-nak és Scorsese-nak, hogy készítsenek el egy forgatókönyvet, valamint kapnak még 150 ezer dollárt, ha befejezték azt. Cocks elmondása szerint súlyos alkotói válságba került, így sehogy sem tudott előbbre lépni a forgatókönyvvel. Scorsese 1993-ban még találkozott a szerzővel, és biztosította az odaadásáról. Endo fia, Ryunosuke így írt a találkozásról: „Emlékszem, apám azt mondta nekem, mennyire lenyűgözött volt Scorsese buzgóságától.”.

Ezt követően Martin Scorsese újabb filmekbe kezdett bele, előbb leforgatta 1995-ben a *Casinót*, majd 1997-ben a *Kundunt*. 1996-ban Endo Shuzaku meghalt.

Gori miután látta, hogy a filmje sehogyan sem halad felkeresett két forgatókönyvírt, hogy ők próbáljanak valamit összehozni. Michael Gordon (*300*) és Nicholas Kazan (*A szerencse forgandó*) bele is kezdtek az írásba, de ők se jutottak közelebb a megoldáshoz. Már 2003-ban jártunk, amikor Scorsese *New York bandái* című filmje kasszasikert hozott, így újra neki tudott fogni a Némaság megfilmesítéséhez.

Ekkor viszont a producernél támadtak igen komoly problémák. A Cecchi Gori Pictures két tulajdonosa Vittorio és felesége Nunnari beadták a váló iratokat. Így amíg nem tisztázódott, hogy ki mit fog birtokolni, az egész Némaság projekt megállt.

Ettől függetlenül Scorsese 2006-ban megírta a forgatókönyvet Jay Cockszal közösen. Az első castingok 2007-ben kezdődtek meg, ekkor még Ferreira atya szerepére Daniel Day Luis volt kiszemelve, akivel már dolgozott együtt a New York bandái forgatása alatt, a két fiatal szerzetest pedig Benicio del Toro (*Traffic*) és Gael Garcia Bernal (*Bábel*) alakította volna. Úgy tűnt, hogy 2008 nyarán kezdik meg a film forgatását. Del Toro már úgy nyilatkozott, hogy bár a film majd csak valamikor 2009 után lesz kész, várja a munkálatokat, hiszen végre Scorsesével dolgozhat együtt, akít személyes filmes Yodájának tart.

2008-ban végül Nunnari oadaoda a jogokat a rendezőnek, hogy készítse el a filmjét, de a készülétek még ezután sem tudtak rendben folyni, mert ekkor Vittorio perelte be Scorsesét több millió dollárért. A jogi hercehurcák végül 2014 januárjában egy peren kívüli megegyezéssel és közel 3,5 millió dollár kifizetésével zárultak.

Munka

Miután Scorsese és csapata a forgatásra szánt pénzt egy részét előteremtette, a Paramount Stúdió, (ahol a legutóbbi három Martin Scorsese film is készült) anyagiilag is beszállt a filmbe. Gori cégé végül is csaldódként élte meg a filmet, maguk részéről egy a Hetedik vagy a Bronxi mesék szintű bevételt vártak tőle, de ez nem teljesült.

Miután Cannes-ban bejelentették a film elkezdését hamar meglelt a szereplő gárda. Ferreira atya szerepére Liam Neeson választották ki, akinek nem ez az első istenkereső filmje (az előzőt még 1988-ban forgatta *Misszió* címmel). A forgatás elejére közel 9 kilót fogyott, és ahogyan fogalmazott szinte alamizsnáért dolgozott. Az eredmény meg is látszott, Neeson a film elején úgy fest, mintha egy Caravaggio festményből lépett volna ki egy haláraitált. De talán neki ezek a szerepek állnak igazán jól, nem pedig valami vudu szekta

„bár 2009-ben ki lettek nézve az eredeti Japán helyszínek, ezektől elálltak a készítőik, mert közel 25 millió dollárral emelték volna meg a költségvetést. Felmerült Montréal, Vancouver, Új-Zéland is, de végül a Kínai Köztársaság területére, Tajvanra esett a választás...”

tagjaként városokat pusztítani. A két fiatal barát szerepére Adam Driver (Kylo Ren alakította az új *Star Wars* filmben) és Andrew Garfield lett kiválasztva.

Adam Driver kellett Scorsesenek, ahogyan egy neki írott levelében fogalmazott, a színész úgy néz ki, mintha egy 16-17. századi flamand, holland festményről lépett volna ki. A fiatal színész meg is szolgálta a belevetett bizalmat és 23 kilót fogyott a szerep kedvéért.

Andrew Garfield pedig egy jezsuita rendhez járt tanulni és egy hétig be is költözött közéjük miközben némasági fogadalmat tett. Az idei Oscar gálán a *Fegyvertelen katonában* hozott alakításáért jelölték, de talán ebben a filmben még az ott látott szerepét is felülmúlta.

Sokáig úgy tűnt, hogy Ken Watanabe szerepelni fog egészen a forgatás megkezdéséig, de végül kiszállt a filmből. Ő alakította volna egyébként a tolmácsot, amit így Tadanobu Asano (*Thor* filmek) kapott meg, és igen jól hozta a szerepét. Scorsesenek egyébként a japán színészekkel kapcsolatos castingon annyira kérése volt,

hogy olyan színészeket válasszanak ki, akik jól tudnak angolul, mert nem szeretne tolmácsot igénybe venni egy-egy instrukció elmondásánál.

A helyszín kiválasztása nem volt könnyű. Mert bár 2009-ben ki lettek nézve az eredeti Japán helyszínek, ezektől elálltak a készítőik, mert közel 25 millió dollárral emelték volna meg a költségvetést. Felmerült Montréal, Vancouver, Új-Zéland is, de végül a Kínai Köztársaság területére, Tajvanra esett a választás, amit Ang Lee ajánlott a rendező figyelmébe.

Rádásul a tajvani kormányzat jelentős adókedvezményeket biztosított a filmnek. Ahogy Jennifer Jao, a Taipei Film Commission igazgatója elmondta az volt a tervük, hogy ezzel a filmmel feltegyék Tajvant a nemzetközi film térképére. A tajvaniak úgy gondolkodnak, hogy a szigetükön megtalálható mind a kínai, mind pedig a japán építészet nyomai, így aki ilyen helyeken szeretne forgatni, itt könnyen talál helyszínt, de olcsóbb, mintha az eredeti hazájukban tennék meg ezt.

A komplett stáb 750 emberből állt. A forgatás ideje alatt tájfunok szakították meg a film felvételét, amikor pedig nem esett, akkor a híhetetlenül magas pára nehezítette a munkálatokat.

A tengeri felvételeknél Lance és Harry Julian segítettek, akik olyan „vizes” filmeknél működtek közre, mint a *Titanic* vagy a *Waterworld*. A háromszoros Oscar-díjas látványtervező, Dante Ferretti is örömmel fogadta el a mester felkérését.

Valamint a szintén háromszoros Oscar-díjas Thelma Schoonmaker számára is - aki már a *Dühöngő bika* óta Scorsese vágója - hatalmas megtiszteltetés volt, hogy részt vehet kedvenc rendezője szerelemprojektjében. Kathryn és Kim Allen Kluge zenéje szinte csak jelzésértékűen van jelen, de ezzel szolgálja legjobban a filmet. Konklúzióként annyi levonható, hogy a rendező mise-en-scene használata végig nagyfokú volt, és minden egyes jelenetnél pontosan odafigyelt, sehol nem volt egy felesleges tárgy vagy egy oda nem illő fuvallat.

Sajnos a Némaságnak nem tett jót, hogy a Paramount még az Oscar gála előtt a mozikba erőszakolta, reménytelenül díjak után ácsingózva. A filmet több kritika is érte, a legtöbbször a hosszát vetik Scorsese szemére: túlnőtül hosszú és nem tölti ki jól a játékidőt, sőt mondhatni manierista éle van a filmjének. Jó páran azt kifogásolták, hogy nem Japánban készült, megint mások azt, hogy a színészeknek nem volt elég

portugál akcentusok vagy, hogy a latin szövegeket nem a legjobban ejtették ki. De még ezeknél is több kritika érte a rendezőt, hogy érzéketlennek mutatkozott a Japán kulturális háttér bemutatásánál, nem tárta fel annak komplexitását, bár hogy melyik karakternél buzog jobban a kulturális sovinizmus az már egy másik kérdés. Továbbá, sokak szemében ez a film nem több mint egy szokásos „fehér ember jött téríteni a sok primitív ember közé” alkotás, és nem kellőképpen ítéli el a film a kulturális imperializmust. A Némaság ilyen téren hasonlóságot mutat Coppola *Apokalipszis most* című filmjével, amiben a keresett személyt nem is látjuk a film 2/3-áig. Bár azt tegyük hozzá, hogy maga a regény sem foglalkozik ezekkel a témákkal, mert egész egyszerűen nem ez a fontos ebben az alkotásban. Bármilyen más további téma csak elvonná a néző figyelmét a csendtől.

A film anyagilag bukást hozott magára, a rá költött 40 millióból csak 16 térült

meg. A hosszú játékidő és a kemény téma egy dolog. A másik komoly probléma, hogy manapság nem volt trendi elkészíteni ezt a filmet... Amikor emberkék óbégatnak, hogy a keresztyén értékrend eltűnik, de a hitük miatt menekülők, elől bezárják kapujukat. Nos, nekik és híveiknek kényelmetlen azt látni, hogy valaki olyan helyzetben, olyan döntést hoz, mint Rodrigues atya.

Gondolatok

A film és a regény képe olyan, mint egy shan shui festmény. Hallgatag, formai és képi világa évszázadon át csiszolódott, jelkép és szimbólum rendszerre egyszerre letisztult és komplex. A taoista és a konfuciusus értékrend pazar leképezése volt ez a festészet nyelvére. A képek nyugodtságot árasztanak magukból, a kód finoman öleli körbe a távoli hegycsúcsot, a patak és a mellette vezető út kecsesen kanyarog egymást kerülgetve.

A képek nem cselekményt vagy hősi tettet ábrázolnak, inkább az állandóságot és a békét adják meg szemlélőjüknek. Ha valami mégis megtöri a csendet, maximum a kabócák koncertje lehet. A cél egyértelmű: a nézőnra varázsolt világ magával ragadja nézőjét, aki így egy időtlen helyre kerül, ahol csak a csend és a világmindenség van körüllette.

Endónak talán azért a Némaság a legismertebb alkotása, mert olyan mintha saját magáról írta volna a regényt. Szinte egy intim meditációval ér fel a könyv, ahogy a film is. A kisregény írója kívülállóan érezte magát Japánban, nem tartozott a többségi kultúrához, egy keresztény volt egy shintoista-buddhista országban. Amikor viszont Európában járt, szintén kívülállónak érezte magát, mert azt kellett meg tapasztalnia, hogy inkább egy japán, semmint keresztény lenne. Egyszer így írt erről az érzésről: „A nyugati formában kialakult

kereszténység olyan öltöny, amely nem passzol a japán ember testalkatához.”

A film rendezője is hasonló - bár talán nem annyira frusztrált környezetből jött, mint Endo. Scorsese New Yorkban születet, de italoamerikaiként. A világon mindenhol amerikai volt, hazájában pedig olasz. Bár fiatal korában templomba járt, azt kellett látnia, hogy a costra nostra emberei is eljárnak a szenthelyekre, miközben embereket ölnek. Ha valaki hívó, akkor miért öl embereket, ha pedig emberek életét oltja ki, akkor miért jár templomba?

Endo mindig is szerette azokat a történeteket, ahol a gyenge hívó került előtérbe, mint ahogyan ebben a történetben is látható vagy olvasható. Leginkább azért, mert saját magát is gyengének tartotta és látta. Természetesen íróként sokkal izgalmasabb az olyan személy, mint Péter vagy a regénybeli Rodrigues atya, sem-

mint azok a tanítványok, akik mindvégig megőrzik erős hitüket, mint János. Éppen ezzel magyarázta később Endo, hogy a buddhizmust miért nem találta jónak. Buddha teljes lelki nyugalommal távozott a világmegforgásából. A szerző tudta magáról, hogy ő erre soha nem lenne képes. Nyugalommal elbúcsúzni az élettől? Itt hagyni mindazokat, akiket szeret, és amiket tisztel? A haláltól mindenki fél, még maga Jézus is megrettent a keresztre feszítés gondolatától. Akkor egy hívó, akinek még annyi hite sincs, mint egy mustármag mit várhat? Emlékezetes a jelenet, amikor a filmben Rodrigues atyát elkapják és két japán keresztény mellé vetik az erdőben. Az atya döbbent arccal fordul a hívők felé: hát ti nem félték? Hiszen mindjárt meghalotok! A nő azt válaszolja, nincs semmi baj ezzel, hiszen akkor a paraisóba kerülnek, ahol nincs többé munka, éhezés, adók és szenvedés. A padre erre csak maga elé néz és ő is próbálja nyugtatni a híveket, hogy igen,

ott a Paradicsomban minden jobb lesz. Bár látjuk rajta, hogy inkább elkerülné a sorát és korántsem várja örvendve az élete végét. Vagy talán arról van szó, hogy nem ismerik kellően az adott országot, ahogyan a főinkvizitor megjegyzi: „*Padre, úgy tűnik, a misszionáriusaitok nem ismerik Japánt!*”

Paraiso. Azaz Paradicsom. Talán itt érhetjük tetten leginkább azt, hogy az új bennszülött hívek nem teljesen értették meg az Igét. Egy jelenetben, amikor egy fiatal pár a babájukat megkeresztelteti, akkor örvendő arccal megkérdezik, hogy ő most már a Paradicsomban van? A két pap Rodrigues és Garrupe egy pillanatilag haboznak, majd Garrupe könyörtelenül kijelent, hogy ez nem a Paradicsom, amiben aztán Rodrigues atya is megerősíti. A pár arcáról lefagy a mosoly, csalódtak. Bár felmerülhet a kérdés, hogy ott és akkor a szülők karjukban a kisdeddel nem érezték-e magukat a Paradicsomban?

Ákár csak egy másodpercig is. Teológiailag biztosan nem, tehát nem értették meg a Paradicsomról szóló tanítás lényegét. Bár kérdéses, hogy egy világtól elhagyott kis kunyhóban mennyire fontos a hittudomány minden fundamentumát szó szerint értelmezni? Vagy egyszerűen a japán néplélek másképpen gondolkodik az Istenről, mint európai hittársai. Endo azt írta a Jézus élete című művében, hogy a japánok négy dologtól félnék: földrenégés, villám, tűz, és az apák. Nem csoda, hogy ezek után a szerző úgy véli: „Az én Jézusom a szelíd, jóságos, szerető, megbocsátó Jézus.”.

Endo nem tudta elfogadni, hogy a bűn azért rossz, mert azzal magát a bűnöst sebzí meg, ahogyan a buddhizmus tanítja azt. A japán író inkább abban hitt, hogy a bűn leginkább másokra káros, ezért kell azt megakadályozni vagy ellené dolgozni. A bűn csak ott van, ahol szeretet hiány van. Nem hiába, hogy Jézus legfőbb parancsolta is az: „Szeresd felebarátodat, mint ten-magadat.” (Mt. 19:19)

A buddhizmus maga az ürességre tanít, a keresztyéníró Endo ezt nem tudta elfogadni. Szüksége volt az élet lüktetésére. Ezzel lehet talán megmagyarázni Kichijiro árulásait? Ő is inkább az életet választja, semmint hogy meghaljon. Vagy legalábbis azt hiszi, hogy az életet választja, mert Jézus azt mondja: „a ki meg akarja

„Talán Rodrigues is felsóhajtott magában (...) pedig pontosan tudta, hogy őt nem hagyta el az Úr, mint ahogyan tette azt a saját fiával.”

tartani az ő életét, elveszti azt; a ki pedig elveszti az ő életét én érettem, megtalálja azt” (Mt 16:25). Bár kérdés, érdemes-e egy olyan életet választani, ahol a családnak, a gyerekeink már meghaltak. Vagy inkább a velük való sorsközösség a fontosabb? Endo a saját szavaival válaszol a kérdésre:

„Ha engem odahurcolnának például az Unzen-hegy forró kénforrásaihoz - mint ahogyan 16. századbeli japán keresztyényekkel tették, és hátukba sebeket vágva, öntözgették nap, mint nap az égető, maró, bugyborékolva forró kénves vizet rá, én nem tudnék úgy kitartani, mint sok vértanú tette, hanem kibuggyanna számból a hittagadás, hogy így megmeneküljek a kínoktól. Utána persze mindjárt megbánám, amit tettem, és újra keresztyének vallanám magamat, és így minden ugyan-úgy előről kezdődne”- írja.

A regény, illetve a filmbeli karakterek sem különböznek tőle. Ferreira és Rodrigues atya is elesnek a hit próbáján azaz aposztatálnak. Amikor a fiatal szenvedő pap ott áll a fiume előtt, ezt hallja: „*Tedd meg! Ne félj! Azért jöttem e világra, hogy megtapossanak!*” A válasz olyan könnyűnek hangzik, de amit hallott a lelkész, az kinek a hangja volt? Jézusé? Aki értünk jött a Földre és egymaga átvette az összes

bűnünket. Sátáné? Aki így akarta rávenni a szegény jezsuitát, hogy elhagyja a hitét. Sajátja? Mert nincs, se isten, se ördög, csak az ember maga, és amit hallott, az csupán a lelkiismeret hangja volt. Isten miért engedi, hogy azt érezhessük, elhagyott minket? Miért hagyja, hogy szenvedjünk? Miért hagyja, hogy mások szenvedjenek az én hitem miatt? Önzés-e ilyenkor nem megtagadni hitemet? És ha kikényszerítik belőlem a hittagadást? Miközben sírva rálépett a szentképre eszébe jutott az, amit Jézus mondott: „*Boldogok, a kik sírnak: mert ők megvigasztaltatnak.*” (Mt 5:4)

Talán Rodrigues is felsóhajtott magában: „*Éli, Éli, lamma szabaktani*” (Mt 24:22; Mk 15:34, de ide vehetjük Zsolt 35:22-t és 44:23-t is) pedig pontosan tudta, hogy őt nem hagyta el az Úr, mint ahogyan tette azt a saját fiával.

Fogadják el azt, hogy a szentképre való lépés „csak egy művelet”? Semmi más csak egy bürokratikus feladat? Nem az. Legfőképp azért nem, mert az inkvizитор alapvetően egy utilitarista állásponton van. Tehát a tett igazolja annak helyességét, ezzel szemben a keresztyéni logika azt mondja, bár egy cselekedet lehet jó, az önmagában még nem visz közelebb az igaz hithez. A magisztrátus így győzködi az alatta gyötröket: „*Nem kívánom töletek, hogy őszintén és meggyőződéssel tapossatok rá. Ez csupán formáság. Nem sérti a meggyőződésedet, ha éppen csak ráteszitek a lábatokat.*”.

Miközben mindenki tudja, hogy egy vallás, egy kultúra legfőbb ismérvei pont a formáságból erednek, különösen igaz ez a Római Katolikus Egyházra.

Robert Heinlen íróknak való probléma/kérdés lett volna, ha az atyák mártírhalált halnak, nem csak egy „újabb vértanúhalált halt papokká lesznek”, akikből már így is rengeteg van. Vagy azzal tudnának leginkább kitűnni, hogy megteszik, amire kényszerítik őket, és így tartják meg a hitüket. A történet egyik legnagyobb csavara, hogy Ferreira és Rodrigues atyák nem válhatnak mártírrá a hitük miatt, viszont Kichijiro akaratára ellenére mégis azzá válik.

De az is felmerülhet bennünk - Thoreau-ból kiindulva -, hogy a szerzeteseknek sohasem szabadott volna megtörniük, hiszen ezzel csak az adott állam gonozságát legitimálták. A történetet tehát úgyis lehet olvasni, hogy az állam képes volt megtörni az igaz hitet.

A bizonytalan némaság volt az, ami teljesen kétségbe ejtette a papot - Rodrigues. Hogyan korábban olvashattuk, illetve a filmben ki is mondja Rodrigues: „Nem tudatja velem Isten, hogy mit vár tőlem, és nem segít azokon sem, akiket kínoznak!”. Kínzó érzés. Rengeteg érzést és gondolatot ébreszt a nézőben. Isten talán üzent, csak Rodrigues nem értette? Vagy nincs is senki, akitől választ várhatnak? Vagy ha van Isten, akkor miért nem üzen? A fatömlőbe zárva egyik kérdés

súlyosabban hat az emberre, mint a másik. De a válaszok talán még súlyosabbak, mint a kérdések, bár a kulcsot se Endo se Scorsese nem adja oda nekünk, mert nem ez a céljuk. A kulcsot nekünk kell megtalálni.

Bár azt hihetjük, hogy Rodrigues atya az inkvizítor éjjeli kínzásától török meg és tagadja meg hitét. De ez nem így van. Ő már sokkal korábban meghasonlott vagy inkább elveszette önmagát és ezt tudja is. A pillanat nem volt egyéb, mint amikor a hegyi patak víztükrében megpillantotta magát és Jézust vélte felfedezni arcképé-

ben. Ugyan egy ember hogyan helyezheti magát Isten Fiává? Ezt pontosan tudta az atya is.

Endónak nem kellett évszázadokig visszamennie a múltba, hogy láthasson apostszátalt papot. A jezsuita pap - Herzog -, akinél megkeresztelkedett otthagya a hivatását. A szerző itt láthatta az emberi viselkedés egyik tipikus példáját: olyan jó ember lennék, ha... Mindnyáján ismerjük ezt az érzést. Olyan jól tanulnék, ha nem lenne ilyen nehéz az anyag. Olyan jól edzénék, ha nem lenne ilyen kemény az edző stb. Herzog is, és a regénybeli Kichijiro is

ezt mondja: olyan jó keresztyén lennék, ha nem most kellene az lennem.

Kichijiro a történet egyik legfontosabb alakja, pontosan annyira, mint Júdás a Bibliában. Júdás ott volt a Megváltó diadalútján. Láttá, hogyan járt a vízen, látta a gyógyításokat és a csodákat, ott volt, amikor a történelemben először elhangzott a „Mi Atyánk” a híres boldog mondásoknál. Ezek ellenére vagy talán éppen ezért ő volt az, aki elárulta a Mesterét. Kichijiro (Yösuke Kubozuka) is pont így cselekszik. Elárulja a feleségét, a gyerekeit, a barátait, a lelkszeiteit, mindenkit, hogy a saját életét megmentsse. De azzal, hogy árulóvá válik mindig ugyanazt a bűnt követi el. Nem tud kitörni ebből a bűn- és bűnkörből. Ha itt megállna az áruló, könnyebb dolgunk lenne. Ezt szeretné igazából a karakter is. Könnyebb életet. Nem földi Paradicsomot szeretne magának, megelégedne azzal is, ha nem üldöznék, mint keresztyén.

Kichijiro azonban mindig tovább lép. Mindig a feloldozást kéri a papoktól, amit meg is kap. Mi nézők pedig nem tudjuk eldönteni, mi az egészből a legcinikusabb? A pap, aki mindig feloldozást ad egy árulónak? A júdás, aki mindig ugyanazt teszi, és mindig kéri a megbocsátást? Vagy az egész gyónás szentsége cinikusság?

A film és a történet igazi ellenpontja Inoue (Issey Ogota parádés alakítása). Inoue karakterében egyfajta kromatikus kontraszt látható meg.

Miközben az a feladata, hogy embereket becsteljen, kínozzon vagy öltesse meg; addig saját maga egy fáradt öregember benyomását adja. Akít szinte sajnálunk, hogy hosszú lovagutakra kényszerül, a könyörtelen inkvizitor szerepét pedig a szinte nevetségesen magas hangjával és a fogát villantó mosolyával ellensúlyozza. Nehéz eldönteni, hogy egy okos intoleráns bigottal állunk szemben vagy egy hazáját védő patriótával.

Karakterre Jancsó Szegénylegények című filmjében látható kormánybiztosra emlékeztet minket. Nem akar mártírokat csinálni a papokból, nem erőszakkal akarja őket megtörni. Inkább rávezeti, rábeszéli őket és végül, ha másképpen nem megy, erőszakot demonstrál, de itt az erő csupán eszköz és nem a cél. Mondhatni semmi személyes, csak üzlet. Úgy fogalmaz: „Vannak, akik szerint a vallásokat egy átok. Szerintem nem az. Én másképp látom, de veszélyesnek tartom”.

Miközben a papoknak kérdéseik vannak és bizonytalanok saját életükkel kap-

csolatosan, Inoue nem ilyen. A saját kérdéseire tudja a választ és el is mondja azokat. Nem csak a portugál Rodriguesnek, hanem a japán Endónak is választ ad az öreg hivatalnok, buddhizmussal firtató nézeteire: „Nekünk van saját vallásunk, atyám. Kár, hogy nem vetted észre. Azt hiszitek, hogy a buddháink csak emberek. Emberi lények. Tudatlan vagy! Padre! Csak egy keresztény láthatja Buddhát egyszerű embernek. A mi Buddhánk olyan teremtmény, amellyé az ember is válhat. Valamivé, ami nagyobb saját magánál. Mint, aki képes túllépni a képzelgésein. De te ragaszkodsz a képzelgéseidhez, és azokat hitnek nevezed.”.

Inoue nem kételkedik abban, hogy kinél van az igazság. Rodrigues atya ezt képtelen elfogadni: „Az igazságot hoztuk Japánba, márpedig az igazságnak az a jellemzője, hogy földrajzi helyzettől független. A keresztény nem tehet mást, mint hogy hirdeti az igazságot minden népnek.”

Inoue: „A tanítás, amit magával hozott, talán igaz Spanyolországban és Portugáliában. De mi is gondosan tanulmányoztuk. Hosszasan és nagyon alaposan. Úgy találtuk, hogy Japánban hasztalan és értéktelen. Arra jutottunk, hogy ez veszélyes dolog.”

Rodrigues atyának talán eszébe juthattak ezekre a vádakra a Korinthusibeliekhez írott első levél szavai. „Mert a kereszttről való beszéd bolondság ugyan azoknak, a kik elvesznek; de nekünk, kik megtartatunk, Istennek ereje.” (I. Kor 1:18)

Van egy német mondás: *Alle meine Lehrer sind tot, außer der Stille.* - Minden tanárom halott, kivéve a csend. Mintha Rodrigues atya is ismerte volna ezt a mondást, de ha nem is tudta, legalább magává tette. Az akkulturáció, amin végigment miközben élete nagy részét Japánban élte, elég időt biztosított számára, hogy gondolkodjon és csendben legyen. Megértette, hogy a csend, amit hallott a börtönben, Isten válasza volt a kérdéseire. Végig ott volt vele és nem szólt semmit, ahogyan szeretteink is ott vannak velünk és nem szólnak semmit, amikor gyászolunk. Csak ott vannak. Rodrigues is elfogadta, hogy mindez azért kell átélnie, mert a Mennyei Atya így rendelkezett felette. Talán így tudta csak megóvni az életét ez volt, amit adhatott neki.

Miközben végünk a filmmel Tandori Dezső nagyszerű kőnya juthat az eszünkbe: „Némaság a hang helyett. / De a némaság mi helyett?”

Film címe:
Silence (Némaság)

Rendező:
Martin Scorsese

Eredeti könyv:
Shūsaku Endō

Szereposztás:
Andrew Garfield (Francisco Rodrigues)
Adam Driver (Sebastião Garupe / Garppe)
Liam Nesson (Cristóvão Ferreira)
Kichijiro (Yōsuke Kubozuka)
Inoue (Issei Ogata)
Tadanobu Asano (Iolmács)

Zene
Kim Allen Kluge és Kathryn Kluge

Stúdió
Paramount Pictures

Játékidő
161 perc

Premierek
Vatikáni premier:
2016. november 30.
Amerikai premier:
2016. december 23.
Hazai premier: 2017. március 16.

